

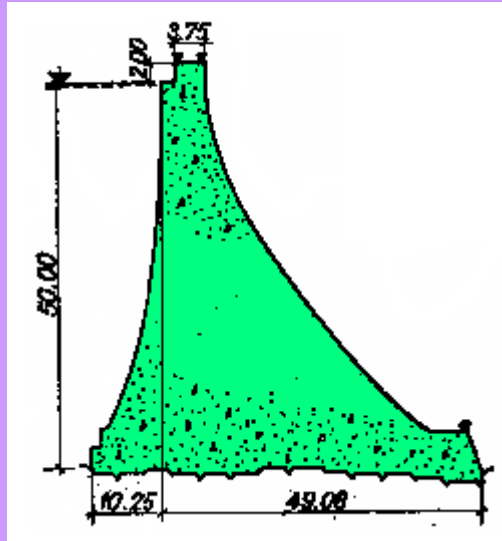
GRAVITAZIONE BRANE

1. ISTORIJAT

IDEJA FORMIRANJA AKUMULACIONIH JEZERA SA BRANAMA JE VRLO STARA.

OVU IDEJU U ŠPANIJU SU DONELI RIMLJANI. BRANE SU GRAĐENE OD KAMENA I ZEMLJE.

<p><u>PRVE GRAVITACIONE BRANE</u></p>	<p><u>SVEDOCI</u> RIMSKOG VREMENA-SU BRANE:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PERSERPINA (H= 12.00 M, LKR=420 M) • CORNAVALO (H= 19.5 M, LKR= 195 M) 	<p>BRANE OD KAMENIH ZIDOVA, PODUPRTIH KONTRAFORIMA I PREKRIVENI ZEMLJOM</p>
	<p><u>NAJSTARIJE BRANE</u> U ŠPANIJI SU:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ALMONACID (1220), ALMANSA (1395), ALICANTE (1579), • KASNIJE: PUENTES (1791) I NIJAR (1850). 	
	<p><u>DO PRVE POLOVINE</u> <u>IXX</u> VEKA U</p>	<p>FRANCUSKOJ OD 1830 DO 1850 GODINE SAGRAĐENE SU BRANE</p>	<p>CHAZILLY, GLOMEL, SETTONS</p>
		<p>RUSIJI KAMENA BRANA</p>	<p>NA RECI NEGLIMAIA, DATIRA IZ 1616 ITD.</p>
<p><u>PRVE OSNOVE</u> ZA PRORAČUN GRAVITACIONIH BRANA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • DATE SU U FRANCUSKOJ 1855 GODINE. • BRANA FURENS (SL.3.1) GRAĐENA JE U FRANCUSKOJ OD 1830 DO 1850 GODINE I PRETSTAVLJA PROTOTIP MODERNIH GRAVITACIONIH BRANA. 		
	<ul style="list-style-type: none"> • U XX VEKU PRELAZI SE NA IZGRADNJU <u>BRANA OD BETONA</u> 		

SL.3.1. BRANA FURENS.

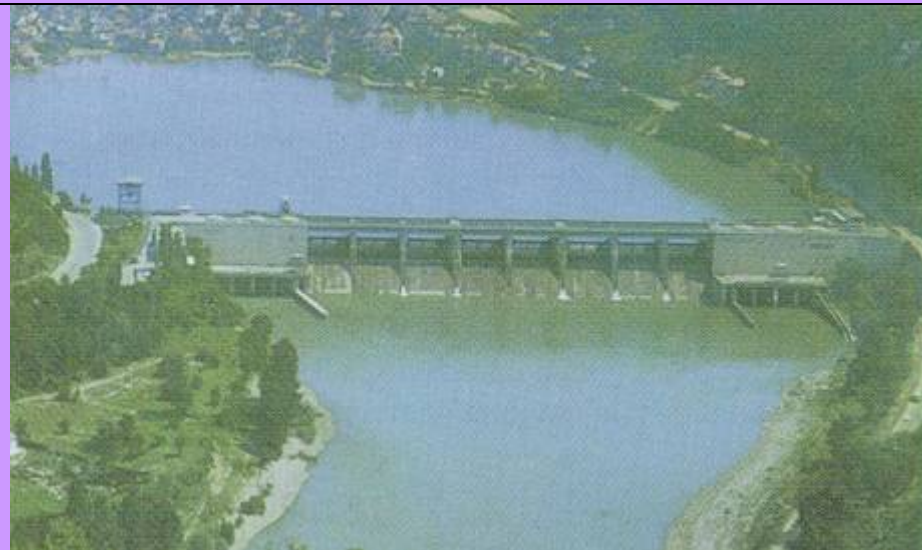
2. ELEMENTI GRAVITACIONIH BRANA

- **POD GRAVITACIONIM BRANAMA SE, NADALJE, PODRAZUMEVAJU GRAVITACIONE BETONSKE BRANE.**

GRAVITACIONE
BRANE SE IZVODE
KAO:

1. PRELIVNE

- **PRELIV JE U SKLOPU BRANE KORISTI SE ZA EVAKUACIJU VELIKIH POPLAVNIH VODA , PRIMER BRANA „ĐERDAP I“ I DRUGE BRANE.**

2. NEPRELIVNE

POPREČNE
DILATACIJE

- SPREČAVAJU STVARANJE PUKOTINA U BRANI KOJE SE JAVE USLED:

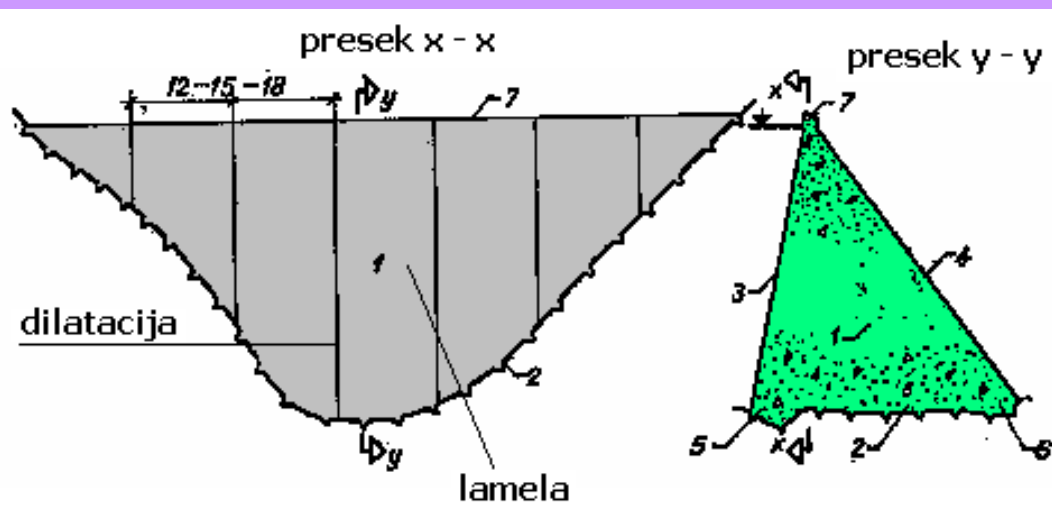
- KONTRAKCIJE BETONA
- TEMPERATURNE RAZLIKE
- DEFORMACIJE FUNDAMENTA

- POSTAVLJAJU SE NA RAZMAKU OD 12,00 - 15,00-18,00 M
- DELE BRANU NA LAMELE

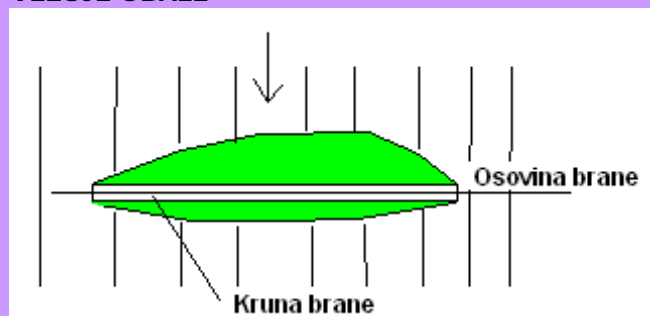
PROFIL
BRANE

ČINI POPREČNI PRESEK SA SLEDEĆIM ELEMENTIMA:

1. TELO BRANE - LAMELA
2. POVRŠINA FUNDAMENTA
3. UZVODNO LICE
4. NIZVODNO LICE
5. UZVODNA NOŽICA
6. NIZVODNA NOŽICA
7. KRUNA BRANE

OSOVINA
BRANE

PROLAZI KROZ SREDINU KRUNE BRANE I VEZUJE OBALE

SL.3.2. KARAKTERISTIČNI ELEMENTI GRAVITACIONE BRANE:
1 –TELO BRANE - LAMELA; 2 – POVRŠINA FUNDAMENTA; 3 – UZVODNO LICE; 4 – NIZVODNO LICE; 5 - UZVODNA NOŽICA; 6 – NIZVODNA NOŽICA; 7 – KRUNA BRANE.

3. GEOLOŠKI USLOVI

GEOLOŠKI USLOVI LOKACIJE BRANE UTIČU NA:	<ul style="list-style-type: none"> • KONCEPCIJU REŠENJA BRANE • NAČIN IZVOĐENJA BRANE • SIGURNOST IZVOĐENJA RADOVA • EKONOMIČNOST RADOVA
	UZROK KATASTROFA NA BRANAMA JE U: <ul style="list-style-type: none"> • 5% SLUČAJA DEFJEKT U BRANI • 15% SLUČAJEVA NEMOGUĆNOST EVAKUATORA DA EVAKUIŠE POPLAVNI TALAS • 80% SLUČAJEVA NEODGOVARAJUĆI USLOVI FUNDIRANJA
	PRIMER KATASTROFE: <p>BRANA SENT FRANCIS U SAD SRUŠILA SE 1928. :</p> <ul style="list-style-type: none"> • VISINA BRANE 64 M • ZAPREMINA UGRAĐENOG BETONA 105 000 m³ • ZAPREMINA JEZERA 47 MIL.M³ • VODA JE KORIŠĆENA ZA VODOSNABDEVANJE SANT FRANCISKA • POSLEDICE 400 MRTVIH I VELIKA MATERIJALNA ŠTETA
POTREBNE KARAKTERISTIKE FUNDAMENTA	<ul style="list-style-type: none"> • <u>DOVOLJNA NOSIVOST FUNDAMENTA</u> DA PREUZME OPTREĆENJE KOJE PRENOSI BRANA • <u>MALA I UNIFORMNA – RAVNOMERNA SLEGANJA</u> • <u>AKO JE BRANA VI SOKA FUNDAMENT MORA BITI NESTIŠLJIV</u> • <u>MALA VODOPROPUSNOST</u> I STABILNOST NA DEJSTVO FILTRACIONIH VODA • STRUKTURA STENE <u>MONOLITNA I BEZ PUKOTINA</u>
KARAKTERISTIKE PRIRODNIH USLOVA LOKACIJE	<ol style="list-style-type: none"> 1. TEŠKO JE NAĆI LOKACIJU KOJA ISPUNJAVA SVE NAPRED NAVEDENE USLOVE 2. PREDUZIMAJU SE MERE ZA POBOLJŠANJE KARAKTERISTIKA FUNDAMENTA RADI: <ul style="list-style-type: none"> • PREUZIMANJA OPTEREĆENJA KOJE PRENOSI BRANA, • ODUPIRANJA DELOVANJU VODE.
ZADATAK MEHANIKE STENA	DA DA POTREBNE MEHANIČKE KARAKTERISTIKE STENSKE MASE, NEOPHODNE ZA PRORAČUN STABILNOSTI BRANE: <ul style="list-style-type: none"> • MODUL ELASTIČNOSTI • DOZVOLJENI NAPON NA PRITISAK • KOEFICIJENT TRENJA STENA – BETON • PRAVAC PROSTIRANJA PUKOTINA

4. KARAKTERISTIKE POPREČNOG PROFILA GRAVITACIONIH BRANA

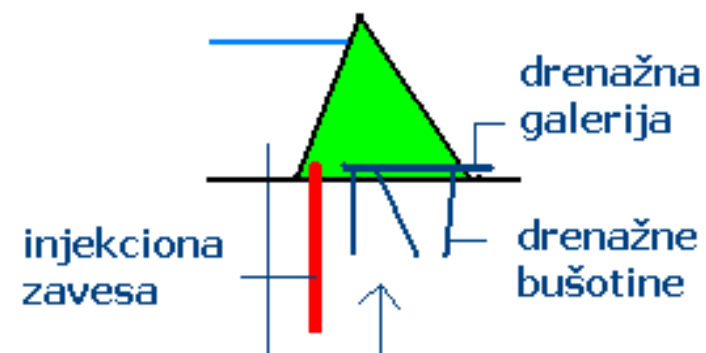
<p>PREMA <u>GEOMETRISKOJ FORMI</u> POPREČNI PROFIL MOŽE BITI SA:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • VERTIKALNIM UZVODNIM LICEM (A) • NAGNUTIM UZVODNIM I NIZVODNIM LICEM, (B) I • IZLOMLJENIM UZVODNIM I NIZVODNIM LICEM (C) 	
<p>PREMA <u>MOGUĆNOSTI EVAKUA- CIJE VELIKIH VODA</u> POPREČNI PROFIL BRANE SE DELI:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NA PRELIVNE POPREČNE PROFILE (E) I • NEPRELIVNE POPREČNE PROFILE (D,F) 	
<p>OD 1900 GODINE VEĆINA GRAVITACIONIH BRANA IMA <u>TROUGAONU FORMU</u> U POPREČNOM PRESEKU GDE SU SVI UGLOVI MANJI OD 90° (SL.B). TROUGAONA FORMA JE <u>RACIONALNIJA</u> OD TRAPEZNE FORME ILI PRAVOUGLOG TROUGLA (A).</p>		
<p><u>VELIČINA UGLOVA</u> U TROUGLU ZAVISI OD:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KARAKTERISTIKA FUNDAMENTA • KRITERIJUMA ZA DIMENZIONISANJE GRAVITACIONE BRANE 	
<p>NA OSNOVU <u>ANALIZA VEĆEG BROJA</u> <u>IZVEDENIH GRAVITACIONIH</u> <u>BRANA</u> MOŽE SE KONSTATOVATI SLEDEĆE (SL.3.3):</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>DA NIZVODNO LICE ZAKLAPA VEĆI UGAO SA VERTIKALOM OD UZVODNOG LICA U MNOGIM SLUČAJEVIMA;</u> • <u>DA UZVODNO I NIZVODNO LICE IMA IZLOMLJENU LINIJU, ZAVISNO OD OPTEREĆENJA KOJE DELUJE ILI IZ NEKIH DRUGIH RAZLOGA;</u> • <u>DA JE PROSEČAN, ODNOS $\lambda = B/H$, IZMEĐU ŠIRINE BRANE U OSNOVI B I VISINE H OD 0.75 DO 0.85;</u> • <u>DA JE ŠIRINA KRUNE BRANE NEKOLIKO METARA I IZNOSI MIN. 3.00 M. NAJVEĆU ŠIRINU KRUNE BRANE IMA BRANA DIXANS, 22.00 M;</u> • <u>DA JE DEO BRANE U KRUNI ZAobljen DA BI OMOGUĆIO PRELIVANJE VODE PREMA NIZVODNOM LICU BRANE.</u> 	

3. DRENAŽA FUNDAMENTA

DRENAŽOM FUNDAMENTA SMANJENJE SE UZGON

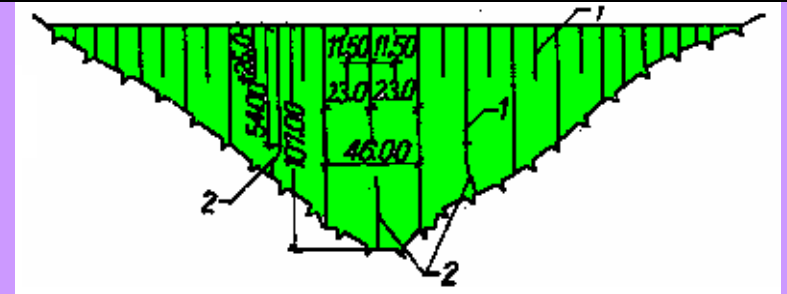
KARAKTERISTIKE DRENAŽE FUNDAMENTA

- **PREČNIK DRENOVA JE 10 DO 20 CM.**
- **DRENAŽA SE IZVODI NAKON IZVEDENOG VEZNOG I KONSOLIDACIONOG INJEKTIRANJA, IZA ZAVESE.**
- **DRENAŽNE BUŠOTINE MOGU BITI VERTIKALNE I KOSE.**
- **JEDAN KRAJ DRENAŽNE BUŠOTINE SE ZAVRŠAVA U HORIZONTALNOJ GALERIJU ZA OSMATRANJE PREKO KOJE SE ODVODI VODA IZ DRENAŽNIH BUŠOTINA.**
- **RAZMAK DRENOVA JE DO 3.00 M.**
- **DRENOVI SE PUNE GRANULISANIM PESKOM DA BI SE SPREČILO ISPIRANJE SITNIH ČESTICA IZ FUNDAMENTA (DEGRADACIJA FUNDAMENTA).**

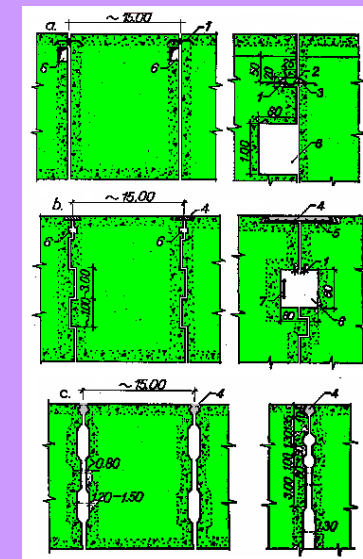

5. POPREČNE DILATACIJE

<p>UTICAJE KOJI U TELU BRANE STVARAJU <u>PUKOTINE</u> ČINE:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KONTRAKCIJA BETONA, • NADUVAVANJE BETONA, • PROMENA TEMPERATURE I • NERAVNOMERNO SLEGANJE TERENA. 	<p>LOŠ EFEKAT NAVEDENIH UTICAJA JE UTOLIKO VEĆI UKOLIKO JE BRANA KONTINUALNIJA (IMA VEĆU DUŽINU) OD OBALE DO OBALE (SL.3.7).</p>
<p>DA BI SE IZBEGLI LOŠI EFEKTI NAVEDENIH UTICAJA, BRANA SE DELI SISTEMOM DILATACIJA NA LAMELE. DILATACIJE OMOGUĆUJU NEZAVISAN RAD JEDNE LAMELE U ODNOSU NA DRUGE.</p>		
<p>KARAKTERISTIKE DILATACIJA ČINE:</p>	<p>1. <u>RAZMAK</u> DILATACIJA</p>	
	<p>2. <u>OBLIK</u> DILATACIJA U OSNOVI</p>	
	<p>3. <u>ELEMENTI</u> DILATACIJA</p>	
<p>RAZMAK DILATACIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RAZMAK JE MAX. 15 M U RECI I 10 DO 12 M NA OBALI. • ŠPANSKE NORME PREPORUČUJU RAZMAK DILATACIJA MAX. 15 M A AMERIČKE I JAPANSKE OD 15 DO 18 M. • RAZMAK DILATACIJE SE SMANJUJE SA SMANJENJEM VISINE BRANE. 	
<p>PO OBLIKU DILATACIJE U OSNOVI MOGU BITI:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • JEDNOSTAVNE 	<ul style="list-style-type: none"> • PRAVE I IZLOMLJENE
	<ul style="list-style-type: none"> • DUPLE ILI PROŠIRENE 	<ul style="list-style-type: none"> • POLIGONALNE

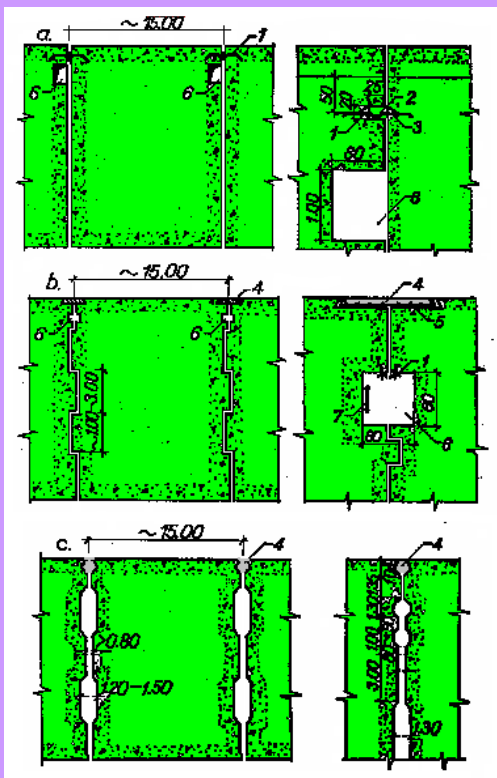

SL.3.7. PUKOTINE U NASTAVKU DILATACIJA BRANE PARDEE VISINE 107 M:
1 – DELIMIČNE DILATACIJE; 2 – PUKOTINE.

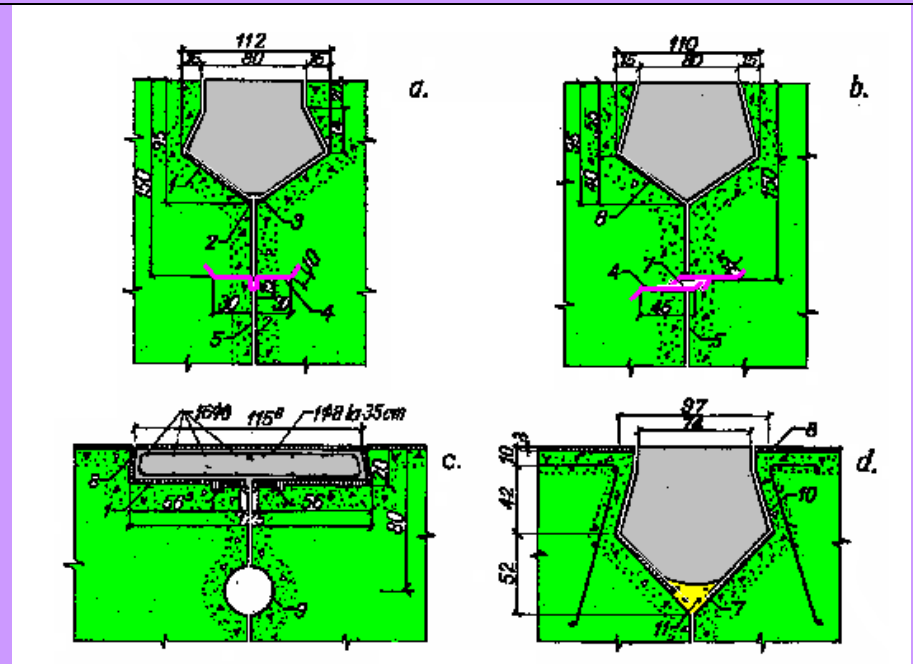

<p>ELEMENTI POPREČNIH DILATACIJA SU:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KLIN OD ARMIRANOG BETONA: 	<ul style="list-style-type: none"> • POSTAVLJA SE NA UZVODNOM LICU. • PRESEK KLINA U OSNOVI ČINI TRAPEZNA PLOČA ILI PLOČA SA POLIGONALNOM KONTUROM. • KLIN SE PRESVLAČI SA NEKOLIKO SLOJEVA BITUMINIZIRANOG KARTONA ILI JUTE (SL.3.9).
	<ul style="list-style-type: none"> • TOLA ILI TRAKA ZA ZAPTIVANJE: 	<ul style="list-style-type: none"> • POSTAVLJA SE NA 1.0 DO 1.5 M OD UZVODNOG LICA • RADI SE OD BAKRA, CINKA (d=2 – 3 mm, ŠIRINE 75 – 150 cm, DUŽINE 3.0 DO 4.0 m) ILI • PVC
	<ul style="list-style-type: none"> • ŠAHT ZA OSMATRANJE. 	<ul style="list-style-type: none"> • ŠAHT ZA OSMATRANJE JE PREČNIKA 0.8 DO 1.20 m. • POSTAVLJA SE IZA ZAPTIVNE TRAKE I SLUŽI ZA OSMATRANJE GUBITKA VODE KROZ DILATACIJU I POPRAVKU TRAKE ZA ZAPTIVANJE (SL.3.12).

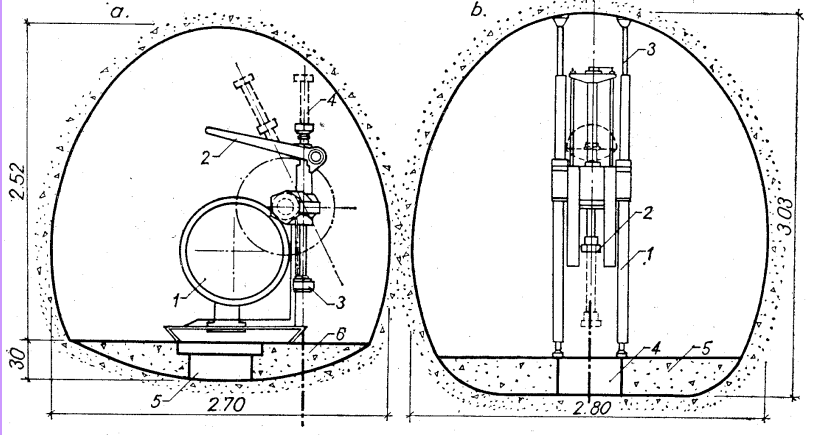
SL.3.8. TIPOVI DILATACIJA KOD GRAVITACIONIH BRANA: A – PRAVE, SPOJENE; B – POLIGONALNE, SPOJENE; C – DUPLJE ILI PROŠIRENE; TOLA OD BAKRA; 2 – ISPUNA OD ASFALTA; 3 – BITUMENSKI MASTIK; 4 – KLIN OD ARMIRANOG BETONA;

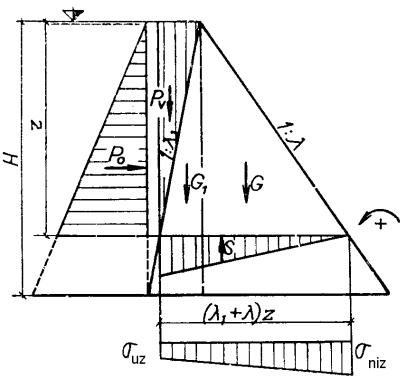
SL.3.9. KLIN ZA ZAPTIVANJE:

A, B, D – SA POLIGONALNOM KONTUROM; C – TRAPEZNA PLOČA; 1 – BITUMENSKI PREMAZ; 2 – PLASTIČNI KIT; 3 – PLOČA OD ASFALTA SA AZBESTOM; 4 – ZAPTIVNA TRAKA OD BAKRA; 5 – ASFALTNA PLOČA; 6 – BITUMENIZIRANO PLATNO OD JUTE; 7 – MASTIK; 8 – DRENAŽNI ŠAHT; 10 – BITUMENIZIRANA TRAKA; BAKARNE ŽICE.

GALERIJE I ŠAHTE ZA OSMATranJE BRANE

<p>ZADATAK</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OSMATranJE DRENAŽNE MREŽE I MREŽE ODVODA • ODRŽAVANJE ELEMENATA ZA ZAPTIVANJE DILATACIJA, • OSMATranJE PONAŠANJA BETONA, • ODRŽAVANJE INJEKCIONE ZAVESE I • ODRŽAVANJE I SMEŠTAJ APARATA ZA OSMATranJE PONAŠANJA BRANE. 		
<p>GALERIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • U TELU BRANE 	<ul style="list-style-type: none"> • MOGU BITI U JEDNOJ LAMELI ILI DA POVEZUJU VIŠE LAMELA. • POSTAVLJAJU SE NA UZVODNOM LICU, NA 5 DO 6 M OD UZVODNOG LICA. • PO VISINI SE POSTAVLJAJU NA 20 DO 30 M. • MINIMALNE DIMENZIJE GALERIJE SU 1.2 x 2.0 M I IDE DO MAKSIMUM 2.0 x 3.0 M (SL.3.13). 	
	<ul style="list-style-type: none"> • U BLIZINI FUNDAMENTA 	<ul style="list-style-type: none"> • IMAJU NEŠTO VEĆE DIMENZIJE, ŠIRINA U OSNOVI JE 2.5 ... 3.0 I VISINA 3.5 ... 4.5 M. • U OVIM GALERIJAMA SU SMEŠTENI UREĐAJI ZA INJEKTIRANJE FUNDAMENTA (SL.3.14). 	
<p>ŠAHTE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ŠAHTE SU SMEŠTENE U DILATACIONIM SPOJNICAMA. • DIMENZIJE SE KREĆU U GRANICAMA OD 0.8 M DO 1.2 M U PREČNIKU. • U SPECIJALNIM SLUČAJEVIMA ONE SE IZVODE I U BRANI – LAMELI. 		 <p style="text-align: center;">SL.3.14. NEOPHODNI GABARITI GALERIJA U BLIZINI FUNDAMENTA.</p>

6. PRORAČUN NAPONA

METODE ZA PRORAČUN NAPONA	1. ELEMENTARNA METODA	
	2. METODA TEORIJE ELASTIČNOSTI – METOD BESKONAČNOG KLINA.	
1. ELEMENTARNA METODA		
PRETPOSTAVKE	<ol style="list-style-type: none"> U TELU BRANE VLADA RAVNO STANJE NAPONA, JER JE BRANA DILATACIJAMA IZDELJENA NA LAMELE. ZA PRORAČUN SE UZIMA 1 METAR ŠIRINE LAMELE; TROUGAONI PROFIL BRANE JE OPTEREČEN: <ul style="list-style-type: none"> SOPSTVENOM TEŽINOM, PRITISKOM VODE, I UZGONOM; VERTIKALNI NAPON U NEKOM HORIZONTALNOM PRESEKU, NA DUBINI Z, DEFINISAN JE IZRAZOM: $\sigma_{niz}^{uz} = \frac{\sum V}{A} \pm \frac{\sum M}{W}$ 	
SILE	<ul style="list-style-type: none"> SOPSTVENA TEŽINA: HORIZONTALNI PRITISAK VODE: VERTIKALNI PRITISAK VODE: UZGON: 	$G = \frac{1}{2} \gamma_b \cdot \lambda \cdot z^2$ $G_1 = \frac{1}{2} \gamma_b \cdot \lambda_1 \cdot z^2$ $P_o = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot z^2$ $P_v = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot \lambda_1 \cdot z^2$ $S = \frac{1}{2} \cdot c \cdot \gamma \cdot (\lambda_1 + \lambda) \cdot z^2$
	 <p>SL.3.15. SILE KOJE DELUJU NA TROUGAONI PROFIL.</p>	
	SA KRAKOM SILE U ODNOSU NA TEŽIŠTE PRESEKA	
	$(\lambda - 3 \cdot \lambda_1) \cdot \frac{z}{6}$	
	$(3 \cdot \lambda - \lambda_1) \cdot \frac{z}{6}$	
	$\frac{z}{3}$	
	$(\lambda_1 + 3 \cdot \lambda) \cdot \frac{z}{6}$	
	$(\lambda_1 + \lambda) \cdot \frac{z}{6}$	

SUMA VERTIKALNIH SILA		$\sum V = G + G_1 + P_v - S = \frac{1}{2} \cdot [\gamma'_b \cdot (\lambda_1 + \lambda) + \gamma \cdot \lambda_1] \cdot Z^2$		$\gamma'_b = \gamma_b - c \cdot \gamma$; C – KOEFICIJENT REDUKCIJE UZGONA
MOMENAT SILA U ODNOSU NA TEŽIŠTE PRESEKA		$M = \frac{1}{12} \cdot [\gamma_b \cdot (\lambda^2 - \lambda_1^2) + \gamma \cdot \lambda_1 \cdot (\lambda_1 + 3 \cdot \lambda) - c \cdot \gamma \cdot (\lambda_1 + \lambda)^2 - 2 \cdot \gamma] \cdot Z^3$		
TROUGAONI PROFIL	VERTIKALNI NAPON ZA	PUNO JEZERO	$\sigma_{niz}^{uz} = \frac{\sum V}{(\lambda_1 + \lambda) \cdot z} \pm \frac{\sum M}{\frac{1}{6} \cdot (\lambda_1 + \lambda)^2 \cdot z^2} \quad \text{ILI} \quad \sigma_{niz}^{uz} = \frac{1}{2 \cdot (\lambda_1 + \lambda)^2} \{ \gamma'_b \cdot (\lambda_1 + \lambda)^2 - \lambda_1 \cdot \gamma \cdot (\lambda_1 + \lambda) \pm$ $\pm [\gamma_b \cdot (\lambda^2 - \lambda_1^2) + \gamma \cdot \lambda_1 \cdot (\lambda_1 + 3 \cdot \lambda) - c \cdot \gamma \cdot (\lambda_1 + \lambda)^2 - 2 \cdot \gamma] \cdot z$	
		PRAZNO JEZERO	$\gamma = 0; \quad \sigma_{uz} = \frac{\lambda}{\lambda_1 + \lambda} \gamma_b \cdot z; \quad \sigma_{niz} = \frac{\lambda_1}{\lambda_1 + \lambda} \gamma_b \cdot z.$	
ZAKLJUČAK	<ul style="list-style-type: none"> • U OBE HIPOTEZE VERTIKALNI NAPONI SU PROPORCIONALNI SA DUBINOM z ; • MAKSIMALNI VERTIKALNI NAPONI DELUJU U NOŽICI BRANE, GDE JE Z = H. 			
HORIZONTALNI I TANGENCIJALNI NAPONI, KOJI DELUJU U PRAVCU UZVODNOG I NIZVODNOG LICA MOGU SE ODREDITI U FUNKCIJI SRAČUNATIH VERTIKALNIH NAPONA.				

7. STABILNOST GRAVITACIONIH BRANA

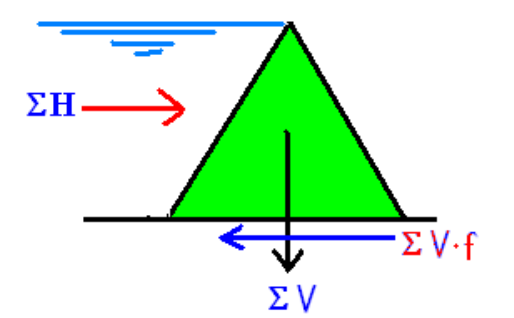
1. UVOD	
<p>GRAVITACIONA BRANA TREBA DA JE U RAVNOTEŽI POD DEJSTVOM RAZLIČITIH SILA.</p> <p>NEOPHODNO JE DA BRANA BUDE STABILNA I U SLUČAJU DELOVANJA NORMALNOG I NEPREDVIĐENOG OPTEREĆENJA.</p> <p>ZAHTEVA SE DA BRANA IMA I REZERVNU STABILNOST KOJA SE POTVRĐUJE KOEFICIJENTOM SIGURNOSTI.</p>	
RUŠENJE GRAVITACIONE BRANE, TEORIJSKI, SE MOŽE DESITI:	<ul style="list-style-type: none"> - KLIZANJEM, NIZVODNO PO TERENU NA KOME JE BRANA FUNDIRANA; - PREVRTANJEM, OKO NIZVODNE NOŽICE; - ISPLIVAVANJEM, POD DEJSTVOM UZGONA (PLIVANJE KONSTRUKCIJE).

USLOVI ZA DIMENZIONISANJE GRAVITACIONE BRANE:	ZA UOBIČAJENE BRANE:	<ul style="list-style-type: none"> - DOZVOLJENI NAPON NA KONTAKTU STENA - BETON - STABILNOST NA KLIZANJE (PREKO SILE TRENJA I PREKO SILE TRENJA I KOHEZIJE)
	ZA PRELIVNE BRANE	<ul style="list-style-type: none"> - STABILNOST NA ISPLIVAVANJE

KOD BRANA UOBIČAJENOG TIPA I FORME, STABILNOST NA KLIZANJE ZAJEDNO SA USLOVIMA IZ OTPORNOSTI MATERIJALA ODREĐUJU DIMENZIJE KONSTRUKCIJE.

U VEĆINI SLUČAJEVA BRANA KOJA JE STABILNA NA KLIZANJE ZADOVOLJAVA I USLOV STABILNOSTI NA PREVRTANJE I ISPLIVAVANJE.

2. STABILNOST NA KLIZANJE PREKO SILE TRENJA

<p>STABILNOST NA KLIZANJE PREKO SILE TRENJA</p>	<p>KLIZANJE GRAVITACIONE BRANE PO STENOVITOM ILI POLUSTENOVITOM FUNDAMENTU MOŽE NASTATI KADA JE SUMA HORIZONTALNIH SILA, KOJE DELUJU NA BRANU, VEĆA OD SILE TRENJA KOJA SE STVARA NA POVRŠINI FUNDAMENTA, U HORIZONTALNOM PRAVCU.</p>																							
	<p>MAKSIMALNA SILA TRENJA DOBIJA SE KAO PROIZVOD STATIČKOG KOEFICIJENTA TRENJA IZMEĐU STENE I BETONA I SUME VERTIKALNIH SILA. USLOV STABILNOSTI SE OBJAŠNJAVA NEJEDNAČINOM:</p> $\sum H < f \cdot \sum V, \quad \text{ILI} \quad K_s \cdot \sum H = f \cdot \sum V$																							
	<p>ODNOS $\frac{\sum H}{\sum V} = \text{tg } \varphi$ NAZIVA SE KOEFICIJEN KLIZANJA KONSTRUKCIJE. IZRAZ STABILNOSTI NA KLIZANJE MOŽE SE NAPISATI U OBLIKU:</p> <p>$\text{tg } \varphi < f$, ILI $K_s \cdot \text{tg } \varphi = f$, (MODIFIKOVANI USLOV STABILNOSTI NA KLIZANJE:)</p>																							
<p>U UOBIČAJENIM PRORAČUNIMA KOEFICIJENT SIGURNOSTI K_s SE UZIMA IZMEĐU :</p> <p>1. 0 ... 1.1 ZA BRANE KOJE SU FUNDIRANE NA STENI; I 1.3 ... 1.5 KADA JE BRANA FUNDIRANA NA NESTENOVITIM MATERIJALIMA.</p>																								
<p>KOEFICIJENT SIGURNOSTI</p> <p>K_s</p>	<p>SOVJETSKE NORME DAJU KOEFICIJENT SIGURNOSTI K_s U FUNKCIJI KLASSE KONSTRUKCIJE I USVOJENE VRSTE OPTEREĆENJA</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">KOMBINACIJA OPTEREĆENJA</th> <th colspan="4">KLASA KONSTRUKCIJE</th> </tr> <tr> <th>I</th> <th>II</th> <th>III</th> <th>IV</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>OSNOVNO OPTEREĆENJE</i></td> <td>1.30</td> <td>1.20</td> <td>1.15</td> <td>1.15</td> </tr> <tr> <td><i>OSNOVNO I IZUZETNO OPTEREĆENJE</i></td> <td>1.05</td> <td>1.05</td> <td>1.00</td> <td>1.00</td> </tr> </tbody> </table>				KOMBINACIJA OPTEREĆENJA	KLASA KONSTRUKCIJE				I	II	III	IV	<i>OSNOVNO OPTEREĆENJE</i>	1.30	1.20	1.15	1.15	<i>OSNOVNO I IZUZETNO OPTEREĆENJE</i>	1.05	1.05	1.00	1.00
KOMBINACIJA OPTEREĆENJA	KLASA KONSTRUKCIJE																							
	I	II	III	IV																				
<i>OSNOVNO OPTEREĆENJE</i>	1.30	1.20	1.15	1.15																				
<i>OSNOVNO I IZUZETNO OPTEREĆENJE</i>	1.05	1.05	1.00	1.00																				
<p>STATIČKI KOEFICIJENT TRENJA STENA – BETON</p> <p>f</p>	<p>VREDNOSTI STATIČKOG KOEFICIJENTA TRENJA ODREĐUJU SE EKSPERIMENTALNO NA TERENU (PO PRAVILIMA MEHANIKE STENA).</p> <p>U PRELIMINARNIM PRORAČUNIMA, MOGU SE USVOJITI SLEDEĆE VREDNOSTI :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ZA STENOVITE FUNDAMENTE: ERUPTIVNE STENE 0.65 ... 0.75; SEDIMENTNE STENE (KREČNJAK, PEŠČARI ITD.) 0.50 ... 0.65; - ZA POLUSTENOVITE FUNDAMENTE: MEŠAVINA GLINE I KREČNJAKA, ŠKRILJCI ITD. 0.30 ... 0.50; - ZA NESTENOVITE FUNDAMENTE: ŠLJUNAK 0.50; PESKOVITE ZEMLJE 0.40 ... 0.50; GLINOVITI PESAK 0.35 ... 0.40; PESKOVITE GLINE 0.25 ... 0.30; GLINE 0.20 ... 0.30. 																							

3. STABILNOST NA KLIZANJE PREKO SILE TRENJA I SILE KOHEZIJE

AKO SE UZMU U OBZIR REALNI USLOVI STABILNOSTI (KADA SE KONSTRUKTIVNIM MERAMA POBOLJŠAJU KARAKTERISTIKE FUNDAMENTA PO POVRŠINI), **USLOV STABILNOSTI NA KLIZANJE** IMA SLEDEĆI OBLIK:

$$K_s \cdot \sum H = f \cdot \sum V + c \cdot A$$

U KOME, PORED OZNAKA KOJE SU DATE RANIJE POJAVLJUJE SE :

- C - NAPON KOHEZIJE – KOHEZIJA (KOD VEĆINE AMERIČKIH BRANA IMA VREDNOST 1500 - 5000 KN/m²);
- A - VELIČINA POVRŠINE KLIZANJA U m².

KOEFICIJENT SIGURNOSTI K_s

- **KOEFICIJENT SIGURNOSTI K_s, JE U OVOM SLUČAJU MNOGO VEĆI**, JER SE UZIMAJU U OBZIR SVE REZERVE STABILNOSTI KONSTRUKCIJE. U SOVJETSKOJ PRAKSI SE PREPORUČUJE $K_s \geq 4$, U USLOVIMA NAJNEPOVOLJNIJEG OPTEREĆENJA.
- U IZRAZU USLOVA STABILNOSTI $\sum V$ I $\sum H$, RASTE SA KVADRATOM VISINE. **PROMENA POVRŠINE FUNDIRANJA JE LINEARNA U ODNOSU NA VISINU BRANE.**

ZAKLJUČUJE SE DA VISOKE BRANE IMAJU VEĆU MOGUĆNOST KLIZANJA U ODNOSU NA NISKE – PRELIVNE BRANE.

4. KONTROLA NA ISPLIVAVANJE

STABILNOST NA ISPLIVAVANJE DEFINISANA JE IZRAZOM:

$$K_{isp} = \frac{\sum V}{S} = 1.2 \dots 1.3$$

GDE JE:

- $\sum V$ - SUMA VERTIKALNIH SILA, SILA BEZ UZGONA, A
- S - SILA UZGONA.

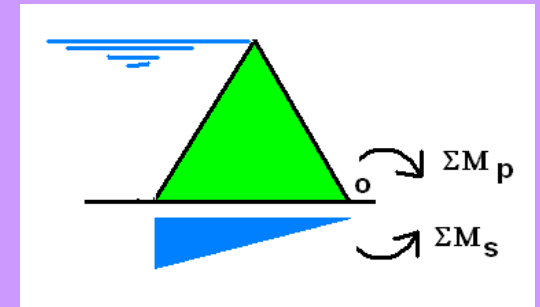
5. KONTROLA NA PRETURANJE

KOEFICIJENT STABILNOSTI NA PRETURANJE OKO TAČKE NIZVODNE NOŽICE DEFINISAN JE IZRAZOM:

$$K_p = \frac{\sum M_s}{\sum M_p} = 1.5$$

GDE JE:

- $\sum M_s$ MOMENAT KOJI OBEZBEĐUJE STABILNOST BRANE OKO NIZVODNE NOŽICE
- $\sum M_p$ MOMENAT KOJI ŽELI DA BRANU PREVRNE OKO NIZVODNE NOŽICE.

8. DIMENZIONISANJE GRAVITACIONIH BRANA

1. KRITERIJUMI ZA DIMENZIONISANJE GRAVITACIONIH BRANA

KLASIČNI KRITERIJUMI	PRVI KRITERIJUM	- DA NORMALNI VERTIKALNI NAPON NA UZVODNOM LICU BUDE VEĆI, ILI U KRAJNEM SLUČAJU JEDNAK NULI	$\sigma_{uz} = \frac{\sum V}{A} + \frac{\sum M}{W} \geq 0;$
	DRUGI KRITERIJUM	- DA BRANA BUDE STABILNA NA KLIZANJE NA KONTAKTU SA FUNDAMENTOM	$\frac{\sum H}{\sum V} \leq f$
KRITERIJUMI ZA DIMENZIONISANJE U AMERIČKOJ PRAKSI	PRVI KRITERIJUM	VERTIKALNI NORMALNI NAPONI I GLAVNI NAPONI, U BILO KOM PRESEKU, MORAJU BITI PRITISAK;	
	DRUGI KRITERIJUM	STABILNOST NA KLIZANJE - MORA BITI OBEZBEĐENA PREKO SILE TRENJA I PREKO SILE TRENJA I KOHEZIJE;	
	TREĆI KRITERIJUM	MAKSIMALNI GLAVNI NAPONI PRITISKA U BRANI I FUNDAMENTU DA NE PRELAZE DOZVOLJENE VREDNOSTI.	
ODREĐIVANJE DIMENZIJA PROFILA NA RAZLIČITIM NIVOIMA DAJE POLIGONALNI OBLIK UZVODNOG I NIZVODNOG LICA I NE UTIČE ZNAČAJNO NA STABILNOST BRANE I EKONOMIČNOST PRESEKA.			

9. ZAKLJUČAK VEZAN ZA GRAVITACIONE BRANE

PREDNOST GRAVITACIONIH BRANA U ODNOSU NA OSTALE TIPOVE OGLEDA SE U SLEDEĆEM:

1. IZVOĐENJE JE JEDNOSTAVNIJE OD OSTALIH TIPOVA BETONSKIH BRANA;
2. MOGU SE IZVODITI I U VRLO TEŠKIM KLIMATSKIM USLOVIMA;
3. MOGU BITI PRELIVNE I NEPRELIVNE;
4. U TELU BRANE MOŽE SE BEZ OPASNOSTI NA STABILNOST BRANE IZVESTI: TEMELJNI ISPUST, ZAHVAT I ČITAVE CENTRALE;
5. MOGU SE RADITI U DOLINAMA BILO KOG OBLIKA.

NEDOSTACI GRAVITACIONIH BRANA:

1. NOSIVOST BETONA NIJE DOVOLJNO ISKORIŠĆENJA (POGOTOVU KOD BRANA < 100 M);
2. CENA JE VEĆA U ODNOSU NA OSTALE BRANE OD BETONA;
3. MOGU IZGUBITI MONOLITNOST ZBOG POJAVA PUKOTINA;
4. VREME GRAĐENJA JE DUŽE U ODNOSU NA OSTALE BETONSKE BRANE.

OVAJ TIP BRANE JE NAJPOVOLJNIJI U USLOVIMA:

1. POSTOJANJA DOBROG STENOVITOG FUNDAMENATA;
2. POSTOJANJA DOVOLJNE DEPONIJE ŠLJUNKA;
3. NEOPHODNOSTI DA SE POPLAVNI TALAS I LED EVAKUIŠE PREKO BRANE.

PROBLEM EKONOMIČNOSTI REŠAVA SE OD SLUČAJA DO SLUČAJA POREĐENJEM.

COYNA PODVALAČI POVOLJNOST PRIMENE GRAVITACIONIH BRANA:

- KADA JE DOLINA ŠIROKA,
- KADA TREBA EVAKUISATI VELIKU KOLIČINU VODE; I

NEDOSTATAK KOJI SE OGLEDA U:

- VELIKOM OBIMU RADOVA,
- ZAMENJUJU SE U POSLEDNJE VREME KONTRAFORNIM BRANAMA, ILI
- U SPECIJALNIM SLUČAJEVIMA LUČNIM ILI ZEMLJANIM BRANAMA.

ZAKLJUČAK